

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

**Л.Н. ГУМИЛЕВ атындағы
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІНІҢ
кұрылғанына 20 жыл толуына арналған
«ҚҰҚЫҚ ЖҮЙЕСІ МЕН ЗАМАНАУИ МЕМЛЕКЕТ: МӘСЕЛЕЛЕРІ,
ДАМУ ҮРДІСТЕРІ ЖӘНЕ КЕЛЕШЕГІ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ
17 мамыр 2019 жыл, Нұр-Сұлтан қ.**

МАТЕРИАЛЫ СБОРНИКА

Международной научно-практической конференции
**«ПРАВОВАЯ СИСТЕМА И СОВРЕМЕННОЕ ГОСУДАРСТВО:
ПРОБЛЕМЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ»**
посвященной 20 летию
**ЮРИДИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА
ЕНУ имени Л.Н. ГУМИЛЕВА
17 мая 2019 года, г. Нур-Султан**

Нұр-Сұлтан, 2019

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

Амандықова С.К., Ибрагимов Ж.И., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В., Нурмағамбетов А.М., Сембекова Б.Р., Мырзатаев Н.Д., Женисов С.К. Баймолдина С.М., Бердиярова Ж.С., Абаева Х.

Заң факультетінің құрылғанына 20 жыл толуына арналған «Құқық жүйесі мен заманауи мемлекет: мәселелері, даму үрдістері және келешегі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағы 17 мамыр 2019 жыл. Жалпы редакциясын басқарған: Е.Б.Сыдықов. – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2019. – 687 бет.

ISBN 978-601-337-176-4

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің заң факультетінің құрылғанына 20 жыл толуына арналған «Құқық жүйесі мен заманауи мемлекет: мәселелері, даму үрдістері және келешегі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағы және құқықтық мемлекеттік: қоғамды жаңғырту және тұрақтылық, Қазақстан Республикасындағы азаматтық құқықтың дамуы мен қазыргі құрылу тенденциялары, қылмыстық сот төрелігі: заманауи заңдар жүйесіндегі дәстүрлер мен жаңалықтар, заманауи мемлекеттің жүйесінде өзгерістер енгізудің халықаралық құқығының ықпалы, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер мамандарға және барша қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

ISBN 978-601-337-176-4

ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1

© Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2019

**МАЗМУНЫ
СОДЕРЖАНИЕ**

СЕКЦИЯ 1 ПРАВОВОЕ ГОСУДАРСТВО: СТАБИЛЬНОСТЬ И ОБЩЕСТВЕННАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ		
Abdikarym S.	Legal issues of cyber security in the Republic of Kazakhstan	12
Chumakova A.V., Pletyago T. Y.	The Perspectives of Anti-Corruption Policy in Russian Higher	16
Oraz R.	European Court of Human Rights and Kazakhstan	18
Tortaeva A.E., Sadvokassov K., Sergaliyev D.	Meaning of corruption in Europe and USA	21
Tsoy K.R.	Comparative analysis of international educational standards in the system of higher education in England and the Republic of Kazakhstan	24
Zhanymbek Y.	«Anti-corruption model of Singapore: theoretical and legal aspect»	28
Айдарбеков Н.	ҚР сайлау жүйесін жетілдірудің кейбір жолдары мен мәселелері	31
Амандыкова С.К.	Трансформация вузов в некоммерческие организации	34
Амандыкова С.К., Жамбаев Е.С., Сакиева Р.С.	К вопросу о формировании конституционной идентичности республики казахстан в контексте формирования единой нации	46
Амандыкова С.К. Корпебаев Ж.	Некоторые аспекты цифровизации избирательного процесса в Республике Казахстан	51
Ахмет Б., Бажай Х.	Адамның ар-намысы мен қадір-қасиетінің дефамациядан қорғалу тетіктері	53
Аюпова З.К., Кусаинов Д.У.	Влияние международного права на изменения правовой системы в условиях интеграции	57
Баетова К.К.	Правовое регулирование религиозных браков в МЧП	60
Бажай Х., Ахмет Б	Қазақстан Республикасының билік органдары жүйесінде парламенттік институттың қалыптасуы	64
Байбутаев Ә.Ж.	Қазақстанда сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрудың құқықтық негіздері	69
Байкова Е.А., Махмадинов Д.М.	Негативные последствия реализации вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	75
Бауыржан Жұлдыз Бауыржанқызы	Неприкосновенность внутреннего мира личности и её интересов	78
Бейшембиев Э.Ж.	Кыргызстан: защита личности в национальном и международном публичном праве	83

Болтаев А.Д.	Қазақстан Республикасы азаматтардың сайлау құқығын жүзеге асырудағы әлемдік тәжірибеде туындайтын өзекті мәселелер	86
Бусурманов Ж.Д.	Правовая система и современное государство: проблемы, тенденции и перспективы развития	89
Бырдин Е.Н.	Проблемы защиты прав детей в Российской Федерации и Республике Казахстан: сравнительный анализ	91
Дайрабаева Н.К.	Актуальные вопросы государственных закупок в рамках ЕАЭС	95
Дайрабаева Н.К.	Перспективы совершенствования финансово-правового регулирования в сфере государственных закупок Республики Казахстан	97
Енсебаева А.Р.	Нулевая терпимость к коррупции - основа правового государства	101
Есенбаев Б.	Қазақстан және шетел азаматтарының сайлау құқығы және оның негізгі аспектілері	105
Жаксыбекова Ф.С., Татебаева Г.С.	Авторлық құқықтарды қорғау ерекшеліктері	108
Жанузакова Л.Т.	О понятии «государственный орган» в теории и законодательстве	111
Женисов С.К., Мысыр О.Д.	Сыбайлас жемқорлықпен күрес – бүгінгі таңдағы өзекті мәселе	115
Жуманова М.Х., Алдебаева Д.А.	Система законодательства социального обеспечения	116
Жуманова М.Х., Лукпан М.	Современные методы борьбы с коррупцией	121
Жунубаева М.М.	Банкротство «самозанятых» граждан в Российской Федерации	123
Ибрагимов Ж.И., Бұлақбаев М.	Кәсіби құқықтық мәдениетті қалыптастырудағы конституциялық принциптер	125
Ибрагимов Ж.И., Жугралин С.А.	Механизм правовой защиты прав и свобод ребенка в Республике Казахстан и Российской Федерации	133
Ибрагимов Ж.И., Қырым Д.	Құқық үстемдігі мемлекеттік қызметшілердің кәсіби құқықтық мәдениетінің негізі	135
Ибрагимов Ж.И.	Қазіргі заманғы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық мәдениетін жетілдіру	139
Иванова Ж.Б.	Плагиат в модной индустрии: к вопросу о правовой защите творцов моды	144
Капсалям К.Ж., Капсалямова С.С.	Современные проблемы противодействия уголовным правонарушениям в сфере банковской деятельности	147
Капсалямова С.С., Буртебаева А.А.	Актуальные вопросы правового регулирования деятельности министерства финансов Республики Казахстан в условиях цифровизации	151
Каскабаева Т., Альмухамбетов Ж.Н.	Современное состояние сравнительного правоведения как учебной и научной дисциплины	155
Кусаинова Л.И.	Проблемы бедности в Республике Казахстан и куюго правовое регулирование	158

Мырзатаев Н.Д.	КР-дағы жоғары білім беру саласын құқықтық реттеудің теориясы мен тәжірибесі	162
Мырзатаев Н.Д., Сапарбекова Б.Е.	Педагог мәртебесін құқықтық қорғау – адам капиталының негізі	167
Орманова Ш.Ш., Алибеков А.А.	Элементы функционального анализа деятельности акимов сельских территорий	173
Орманова Ш.Ш., Алибеков А.А.	Факторы, влияющие на эффективность управленческой деятельности в системе местного государственного управления и самоуправления	177
Оспанова А.Н.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл шаралары жүйесінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы құқықтық сананы қалыптастыру	181
Рахимбаев Е.Н.	Генезис судебной системы Кыргызской Республики: проблемы. поиски, решения	185
Сагыналиева В.Ж., Темирбекова М.Л.	Предконституционное развитие досоветского Кыргызстана	191
Садуақасова А.А.	Билікті бөлу идеясын дамытудың негізгі кезеңдері және оны әлем елдерінің конституцияларында бекіту	194
Сәтілда А.Ш., Османова Д.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәдениетін нығайту мәселелері	198
Сәулен Н.	Заң шығару және атқарушы билік органдарының өзара қарым-қатынасының мәселелері	200
Сивухова В.В., Тохтарова Т.С.	Мир без конфликтов!	204
Сивухова В.В.	Соотношение международного и внутригосударственного права: взаимодействие, автономное сосуществование	207
Смағұлов А.А., Смағұлова Р.А.	Қазақ қоғамындағы азаматтық құқықтық қатынастардың объектілері	211
Смағұлов А.А.	Шариат және қазақ әдет - ғұрып заңдарындағы адам құқықтары мен бостандықтарының өзара үндестігі	216
Смағұлова А.С., Смағұлов А.А.	Әдет-ғұрып заңдарындағы азаматтық қатынас түрлерін құқықтық реттеу аспектілері	220
Смағұлова А.С., Кусаинова Л.И.	Дәстүрлі құқықтың өркениеттілік идеяларының қазіргі қоғамды қалыптастырудағы өзектілігі	225
Стангалиева Г.С.	Нормотворческий процесс в государственном управлении: проблемы и перспективы	228
Тилоева А.М.	Понятие и условия привлечения несовершеннолетних к административной ответственности	231
Тилоева А.М.	Возраст несовершеннолетнего, как особенность административно-правового статуса субъекта административного правонарушения	236
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстандағы жоғары оқу орындарында эндаумент қорларын құрудың мәселелері	239
Юсупов У.Д.	Правовые аспекты экологического состояния и рационального использования водных ресурсов в Кыргызской Республике	244
Яцек Залесны	Тенденции развития конституционного правосудия в странах Восточной Европы, как выражение спора права	251

	и политики	
СЕКЦИЯ 2 «СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН»		
Nurmagambetov A.M.	Issues on the eeu labor legislation harmonization.	255
Абдираймова А.	Проблемы правового регулирования агропромышленного комплекса Республики Казахстан.	261
Алиева Л. Р.	К вопросу становления института исполнительного производства в гражданском процессе Республики Казахстан	264
Бердиярова Ж. С., Совет Д. Қ.	Қызметкерлердің еңбектік құқықтары және оны қорғаудың қажеттілігі	267
Дарменова Д.Б.	Повышение эффективности взаимодействия государственных органов с неправительственными организациями	270
Жусипова Б.А.	Жер қатынастары субъектілерінің құқықтық мәртебесі	274
Калтаева А. Т.	Міндетті медициналық сақтандырудың құқықтық реттелуі	278
Кенес А.К.	Значение и роль инвестиций в развитии экономики	279
Кусаинова Л. И., Смағұлова А. С.	Қазақ қоғамындағы сауда қатынастарының даму эволюциясы	281
Лейтане А. З.	Трудовое право Латвии и Казахстана	284
Марат Н.М., Оразалиев К.О.	Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызметті стандарттау саласының құқықтық реттелуі	291
Нургалиева Е.Н.	Проблемы правовой защиты социально-уязвимых слоев населения	299
Нұғыманов Е.Е.	Қазақстан Республикасында жер пайдалану құқығының түсінігі және оның түрлері	303
Омарова Э.Б.	Правовое регулирование переводов на другую работу	305
Омарова Э.Б.	Международное регулирование безопасности и охраны труда	308
Омарова Б.А.	Еңбек құқықтарын бұзылудан қорғауды қамтамасыз ететін заңдық кепілдіктер	311
Өмірзақов П.К.	Корпорацияның жарғылық капиталының құқықтық табиғаты	314
Сабырбек Ш. М.	Тендерлік қатынастарды сыбайлас жемқорлықсыз ұйымдастыру, шетелдік тәжірибе	317
Сабырбек Ш.М.	Загрязнение реки Урал: виды решение данной проблемы	320
Сактаганова И.С.	Функции гражданско-правовой ответственности	321
Смағұлов А.А., Смағұлова Р.А.	Қазақ қоғамындағы азаматтық-құқықтық қатынастардың объектілері	328

Хасенов М.Х.	О судебной практике по трудовым спорам: проблемы и решения	332
СЕКЦИЯ 3 УГОЛОВНОЕ ПРАВОСУДИЕ: ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОГО ПРАВА		
Ахпанов А.Н.	Актуальные вопросы теории и практики Казахстанского уголовного процесса	336
Акимжанов Т. К.	О превенции уголовного законодательства Республики Казахстан	340
Балтабаев К. Ж., Татиков Р.У.	Проблема альтернативы лишению свободы по системе наказаний в уголовном кодексе Республики Казахстан	344
Казиканов Т. Т.	О совершенствовании понятия оперативно-розыскной деятельности	347
Ким К. В.	Обвинение в структуре принципа состязательности	351
Сартаева Н.А.	уголовно-исполнительное законодательство Республики Казахстан: современное состояние и перспективы совершенствования	354
Сембекова Б.Р.	Оперативно-розыскная деятельность в противодействии терроризму и экстремизму	358
Скаков А.Б.	Предупреждение экстремистских проявлений среди несовершеннолетних и молодежи Казахстана	362
Сматлаев Б.М., Казбек Ж.А.	Практические аспекты реализации противодействия коррупции для государственных и муниципальных служащих Казахстана и России	368
Баймолдина С.М.	Уголовная ответственность за воспрепятствование предпринимательской деятельности в Республике Казахстан	374
Бырдин Е. Н.	Проблемы защиты прав детей в российской федерации и Республике Казахстан: сравнительный анализ	378
Верченко Н. И.	Основания классификации преступного насилия (на примерах правоприменительной практики)	381
Кабакова О.В.	Правовая культура в мировом правовом и информационном пространстве	385
Мергембаева Н.Б.	Использование специальных знаний при расследованиях террористических актов	388
Монгуш А.С.	Историко-правовой анализ проблемы скотокрадства в Республике Тыва	391
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Қазақстан Республикасының киберқылмыстылық саласындағы заңнамасын жетілдіру бойынша ұсыныстар	395
Ашимова Э.А.	Self-determined liability problems for suicide issues	398
Ашимова Э.А.	Кәмететке толмағандар арасындағы қылмыстылықты жоюдың құқықтық және әлеуметтік аспектілері	402
Балгынтаев А. О.	Согласительное и приказное производство В уголовном процессе Казахстана»	408
Нурлұмбаева Л. Е.	Прикладные вопросы расследования и рассмотрения уголовных дел в порядке приказного производства	413
Тулепенов Ж.К., Какимов А.Ж	Татуласуға байланысты қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір ерекшеліктері	416

Абенова Д. К.	О доступе задержанного подозреваемого к уголовному правосудию	419
Абдулла А. Б.	Организационно-правовые основы обеспечения информационной безопасности	423
Айнабекова М. Б.	Правовое регулирование противодействия терроризму в Республике Казахстан	426
Ануарова К. А.	Виктимологическая характеристика жертв от половых преступлений	430
Аширбек А. Ж.	Уголовная ответственность в налоговых правонарушениях	434
Балтабай М. Б.	Компенсация морального вреда в уголовном процессе: теоретические и историко-правовые аспекты	437
Давидовская В.А.	Институт наказания по уголовному законодательству стран романо-германской правовой семьи: сравнительный анализ	442
Дарменова Д.Б.	Повышение эффективности взаимодействия государственных органов с неправительственными организациями	446
Досанов М.У.	Салықтық қылмыстардың криминалистикалық сипаттамасы мәселесі туралы	450
Есет А.М.	Теория и практика исправительного воздействия и ресоциализации лиц, осужденных к лишению свободы	453
Кетепова С. Г.	История развития института приказного производства в Республике Казахстан и зарубежных странах	455
Кубенова Ш.А.	Уголовная ответственность за неисполнение обязанностей по воспитанию несовершеннолетнего	459
Khasseanova A.R.	Problems of determining the subject of bribery under the criminal legislation of the Republic of Kazakhstan	463
Пахритдинова А.Ш.	Уголовно-правовая характеристика правонарушений в сфере информатизации и связи	466
Sembay G. B.	Procedural bases of house arrest in criminal proceedings	468
Сулейменова М.К.	Организация террористической деятельности: уголовно-правовые и криминологические аспекты	474
Қожахмет А. Қ.	Қылмыстық сот ісін жүргізуде куәгерлік иммунитеттің түсінігі, мәні және маңызы	476
Сиубаева Н. Ж.	Медициналық қылмыстық құқықбұзушылық субъектісінің ерекшеліктері	480
Феткулов А. Х., Каржасова Г.Б., Орынбеков А. С.	Есірткінің заңсыз айналымына қарсы күрес саласындағы халықаралық ынтымақтастық	482
Исмагулов К.Е., Кажмуратова Д.С.	«Совершенствование уголовного законодательства, направленного на противодействие уголовным правонарушениям в сфере экономической деятельности»	486
Абулкаирова А.М.	Экстремизм как неотъемлемый элемент терроризма	490
Байзакова Р.Б., Бекбергенова А.К.	Особенности судебной реформы в Республике Казахстан	494
Исабекова А. Н.	Некоторые проблемы и перспективы развития уголовно - правового регулирования преступлений экономической направленности	498

Сабырбек Ш. М.	Қылмысқа айдап салушылықтың өзектілігі мен негіздері	501
Сокур А. С.	Незаконное перемещение стратегически важных товаров и ресурсов через таможенную границу в рамках евразийского экономического союза	505
СЕКЦИЯ 4 ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА НА ИЗМЕНЕНИЯ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА		
Kulnazarova D.	Extrajudicial resolution of labour disputes in the digitized world	509
Suleimanova I.	Convention on the rights of the child as the main guarantor of state cooperation in the protection of the rights of minors	512
Абаева Х.А.	Принцип долгосрочной устойчивости в сфере коммерческой космической деятельности	516
Абдакимова Д.А.	Правовое регулирование статуса педагога в международном праве и законодательстве зарубежных стран	519
Абенов М.С.	Развитие экономической деятельности Республики Разахстан в условиях интеграции	523
Акпарова Р.Н.	Применение норм международных договоров В уголовном процессе Республики Казахстан	527
Актаева А.Р.	Влияние международного права на национальное законодательство республики казахстан	538
Алпысбаева Ю.А.	Предпосылки и история создания евразийской экономической комиссии	541
Ахметова М.Х.	Международное правовое регулирование мультимодальных перевозок	544
Аюпова З.К., Кусаинов Д.У.	Влияние международного права на изменения правовой системы в условиях интеграции	551
Баймолдинова Е.Т.	Международно-правовое регулирование генной инженерии	554
Бектасова Д.Б.	Соответствие национального законодательства международным стандартам по отправлению правосудия в отношении несовершеннолетних	557
Бырдин Е.Н.	Проблемы защиты прав детей в Российской Федерации и Республике Казахстан: Сравнительный анализ	561
Дуйсенбаева К.И.	Механизм разрешения споров в рамках ВТО	564
Дьяконова А.А., Рахматуллина О.В.	Система источников правового регулирования международного научно-технического сотрудничества в условиях евразийской экономической интеграции: на примере Республики Казахстан	568
Елеубекова Н.Е., Шаймуханов А.Д.	Кеден ісі саласындағы халықаралық ынтымақтастықтың нысаны ретіндегі еуразиялық экономикалық одақтың қызмет етуінің кейбір мәселелері	572
Есиркепова М.М.	Еңбек нарығындағы халықаралық гендерлік теңдік және казахстандағы әйелдердің құқықтық жағдайы	575

Жуманова Н.К.	Концепция международного «мягкого права» в международно-правовой доктрине	580
Жуматаев С.	Имплементация международного гуманитарного права	584
Жуматаев С.	Проблемы определения внутреннего вооруженного конфликта в международном гуманитарном праве	588
Жумашева Н. Ж.	Экономикалық интеграцияның өркендеуі кезінде еуразиялық экономикалық одақта миграциялық жағдайдың дамуы	592
Зукай Ж.	ШЫҰ аясында Қазақстан мен Қытайдың білім және мәдениет саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастығы	594
Зязикова Е.М.	Государственный иммунитет и его применение в практике	598
Иманбаев С.М., Батырова С.Б.	Санкции в международном праве	601
Кайратов М.	Space exploration technologies corporation: История компании	604
Карабаев Ф.Ж.	Қылмыстық істер бойынша құқықтық көрсету институтының кейбір пікірталас сұрақтары	607
Қаражан Б.С.	Қазақстан Республикасы мен мұнай экспорттаушы елдер ұйымы арасындағы халықаралық құқықтық қарым-қатынас	609
Костяная Ю.С.	Понятие и место информационной безопасности в системе общей безопасности стран-участниц ЕАЭС	614
Мадмарова А.Д.	Пиратство в международном морском праве	618
Макашева Д.	Правовое регулирование международных перевозок в Республике Казахстан	622
Максым Г.Е.	Спор за залив нутка	624
Ныгметуллинова Д.Е.	Вопросы понятия и сущности общих принципов международного уголовного права	627
Огланов К.Э.	Каспий теңізінің халықаралық-құқықтық мәртебесінің қалыптасуы кезеңдері	631
Ойнарова А.А.	Техническое регулирование – важный инструмент развития торговли в рамках Евразийского Экономического Союза	635
Оленина Т.Ю.	К вопросу о понятии модельных лесов канады и россии	638
Резинкин А.Ю.	Правовое регулирование международного научно-технического сотрудничества России и Узбекистана	641
Реш Р.В.	Вопросы ответственности международных организаций	644

Сарсенова С.Н.	Международно-правовое содержание экономической интеграции Китая и Казахстана	646
Сарсембаев М.А.	Текущие проблемы теории и практики международных договоров Казахстана	650
Серикова И.Е.	Меры ответственности за нарушение таможенных правил	654
Серік Л.С.	Правовые основы технологической модернизации ЕАЭС В контексте целей устойчивого развития	657
Серік Л.С.	Сравнительный анализ международно-правовых документов по борьбе с изменением климата: киотский протокол и парижское соглашение	660
Турмахан А.Б.	Международно-правовое регулирование мирного использования ядерной энергии в Республике Казахстан	662
Файзулла Д.М.	Военное использование космоса в интересах международной безопасности	665
Филатова Е.И.	Правовое регулирование авторского права стран-участниц Европейского Союза.	668

2. Қазақстан Республикасының Конституциясы // 1993 жылғы 28 қаңтар. №1932-ХІІ.
3. Сартаев С.С. Три высоты Президента // Экспресс К, № 238 (16140) от 16.12.2006.
4. Зиманов С.З. Конституция және Қазақстан Республикасының Парламенті. – Алматы: Жеті Жарғы, 1996.
5. Сартаев С.С. Теке-тіресте туындаған // Юрист. - 2005. - №8.
6. Көпеев М.Ж. Қазақстанда парламентаризмнің дамуы мен қалыптасуы // Қазақстандағы Парламентаризм. – 2008. - №1 (1). - 86 б.
7. Сапарғалиев Ғ.С., Мұхамеджанов Б.Э., Жанұзақова Л., Сакиева Р. Қазақстан Республикасындағы унитаризмнің құқықтық проблемалары. 119-185 бб.
8. 1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылдан Қазақстан Республикасының Конституциясы // [Электронды ресурс]. URL: <http://adilet.zan.kz> (дата обращения 15.04.2019).
9. Амандықова С.К. Қазақстан Республикасының конституциялық құқығы: Оқу құралы. – Астана, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Полиграфиясы, 2018. – 191 б.
10. Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 16 қазандағы N 2529 Конституциялық заңы. // [Электронды ресурс]. URL: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002529_ (дата обращения 15.04.2019).

ҚАЗАҚСТАНДА СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ТҰРУДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Байбутаев Ә.Ж.

Adiljannn@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Заң факультеті «Құқықтану» мамандығының 1 курс магистранты

Жасыратыны жоқ сыбайлас жемқорлықпен күрес бүгінде елімізде мемлекеттік маңызы бар түйткілді мәселеге айналды, себебі бұндай әрекеттің мемлекеттік қызметкерлер тарапынан көрініс табуы мемлекеттің дамуына кедергі келтіріп қана қоймай, қоғамда өкіметке, билікке деген сенімсіздік тудырады. Өкінішке орай, жең ұшынан жалғасын табатын, көз қысты-бармақ басты әдет әлі де болса қалмай келеді. Бұл дерт еліміздің дамуына, экономикалық – құқықтық өсуіне өрескел кедергі келтіретіні даусыз. Қазақстандағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы құқықбұзушылықтың алдын алу, еліміздегі сыбайлас жемқорлықты жоюдың амал – тәсілдері зерттеу тақырыбының өзектілігін негіздейді.

Негізінен сыбайлас жемқорлықтың кең ауқымды өршуін көптеген ғалымдар: Долгова А.И. , Игошев К.Е., Кузнецова Н.Ф., Лебедев С.Я., Ағыбаев А.Н., Құбайбергенов М.Б., Вагапов Р. т.б. рухани-адамгершілік құндылықтардың бағасыздануы нәтижесінде бой көтере бастағанын алға тартады. Соған байланысты авторлар кейбір мемлекеттік қызметкерлердің құқық бұзушылық, сыбайлас жемқорлықпен айналысуының негізгі себептерін атап көрсеткен, ал сыбайлас жемқорлықтың қылмыстық әрекет ретінде әлеуметтік-экономикалық жағынан ғана емес, сонымен қатар мемлекеттің абыройы, мәртебесі үшін, өскелең ұрпаққа тигізер теріс ықпалымен де өте қауіпті.

Сыбайлас жемқорлыққа қылмыстық әрекет ретінде криминалист ғалымдар төмендегідей бірнеше анықтамалар берген. Мысалы, Кузнецова Н.Ф.: «Сыбайлас жемқорлық – әлеуметтік көлеңкелі құбылыс деп көрсетіп, оның бір тұлғаны екінші бір тұлғаның сатып алуы» [7]. Профессор Долгова А.И. осы пікірді қолдай отырып, «сыбайлас жемқорлық мемлекеттік немесе басқада әлеуметтік статусы бар қызметкерлердің жеке басының пайдасы үшін ресми қызметтік мүмкіндіктері мен беделдерін сату немесе сол үшін сатылу», – деп көрсеткен [8]. Лебедев С.Я. коррупцияны шенеуніктердің өз қызмет бабын жеке пайдасы үшін қолдануға негізделген басқару аппаратының іріп-шіруі деген түсінік береді [9]. Осы

мәселені түбегейлі зерттеп жүрген профессор Волженкин В.В.: «Сыбайлас жемқорлық дегеніміз – әлеуметтік құбылыс болып табылатын, биліктің іріп-шіруі, мемлекеттік қызметті атқаруға өкілетті адамдардың өз қызмет бабын, қызмет статусы мен беделін жеке басының баюы мақсатында немесе топтық мүдде үшін пайдалануы», – деп анықтама берді [10].

Қазақстан Республикасы өз тәуелсіздігін алғаннан бері құқықтық, әлеуметтік мемлекет құру үстінде. Осы уақыттан бері еліміздің жеткен жетістіктері, алған асулары көп болғанымен өкінішке орай кейбір жағымсыз құбылыстардың да орын алып отырғаны тарихи шындық. Сондай келеңсіз құбылыстардың қатарына ересек адамдар мен жастар арасында қоғамға қауіпті әрекеттерге бару, адамзатқа қарсы қылмыстық әрекеттер жасау жыл сайын өсіп келеді. Осындай қылмыстардың қатарына сыбайластық жемқорлық мәселесін айтуға болады. Бұл келеңсіз әлеуметтік-құқықтық құбылыспен елімізде белсенді күрес жүргізіліп жатса да, оның тамырына балта шабу оңай емес екенін анық байқатып отыр.

Сыбайлас жемқорлықтың қылмыстық әрекет ретінде кең ауқымда таралуына себеп болып отырған – мемлекеттік қызметтегі азаматтар мен жастардың құқықтық мәдениеті мен патриоттық сезімдірінің төмендігі. Тұлғалардың құқықтық мәдениеті құқықтық әлеуметтену үрдісінде дамып қалыптасады. Құқықтық әлеуметтенудің маңызды механизмі тұлғалардың құқықтық санасының қалыптасуы болып табылады. Құқықтық сана стихиялы және мақсатқа бағыттала жүргізілген отбасылық тәрбие мен оқу-тәрбие жұмыстарының нәтижесінде қалыптасады. Қалыптасқан құқықтық сананы тұлғаның құқықтық мәдениетінен, яғни оның қоғамдық ортада бекітілген заңдылықтар мен құқықтық-әлеуметтік нормалар негізінде өз мінез-құлқын реттеу, нормаларды құрметтеу сезімдерінен көрінеді. Олай болса, құқықтық сана, құқықтық мәдениет құқықтық нормаларға, Конституцияға қатысты тұлғаның құрметтеу сезімі негізінде мінез-құлқын, әрекеттерін, көңіл-күйін бақылау және реттеу болып табылады.

Сыбайлас жемқорлықтың даму тарихы ежелгі кезеңнен бастау алады. Атақты француз философы Шарль Луи Монтескье: «Көптеген ғасырлар тәжірибесі көрсеткендей, қолында билігі бар адам, қылмыс жасауға бейім тұрады және де тиісті шекке жетпейінше, сол бағытта әрекет жасай береді», – деп айтқан. Сыбайлас жемқорлық құбылысын халықаралық заманауи тұрғысынан түсіну және оған қарсы күрес шараларын іске асыру жолдары қылмыстың алдын алу және құқық бұзушылармен жұмыс жүргізу жөніндегі БҰҰ-дың Сегізінші Конгресінің хатшылығы әзірлеген «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес бойынша практикалық шаралар» атты нұсқаулықта көрініс тапты. Көне заман тарихына көз жүгіртетін болсақ, алғашқы және ерте таптық қоғамдарда абыздарға, көсемдерге, әскербасыларына олардың көрсеткен көмегі, қызметі үшін төлемақы беру әдеттегідей норма болып қабылданғаны мәлім. Жоғары шенде тұрған басшылар қарамағындағы төменгі шендегі қызметкерлердің белгіленген бір төлемақыға риза болғанын талап ете бастады, яғни олар белгілі бір көлемде жалақы алатын болды. Ал төменгі шендегі қызметкерлер лауазымдық міндеттерін орындау барысында көрсеткен қызметі үшін жасырын түрде қосымша төлем талап еткен. Біздіңше осы құбылысты сыбайлас жемқорлықтың алғашқы белгілері деп қарастыруға болады. Антик қоғамы (көне грек қала-мемлекеттер, республикалық Рим) тарихының ерте заманында кәсіби мемлекеттік шенеуніктер болмаған, сондықтан сыбайлас жемқорлық құбылысы да жоқтың қасы еді. Бұл құбылыс антик қоғамы құлдыраған дәуірде кең өріс ала бастады. Осы кезде рим құқығында «*congumpire*» деген термин пайда болып, «бүлдіру», «біреуді сатып алу» деген мағынаны білдіріп, билікті асыра пайдаланушылық жағдайы болған кезде қолданылған [5].

Әлбетте, сыбайлас жемқорлықтық мәселені бірден шешіспейсің. Бірақ бұл жерде тоқтап қалуға да болмайды. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат шын мәнісінде, бөлек пара алушыларға қарсы күреске қарағанда әлде қайда кең. Қылмыстық қудалау немесе заңнаманы жетілдіру шараларымен ғана жағдайды өзгертуге болмайтыны ойландырады. Ауруды, оның себептеріне әсер ету арқылы ғана жазасың. Керісінше жағдайда, біз бірыңғай оның нышандарын алуға душармыз. Осы күресте ең бастысы, қоғамдық институттармен максималды қызмет істеген кезде ғана табысқа сене аламыз.

Заңнамада, сот практикасында және құқықтық әдебиеттерде «қылмыс» ұғымымен қатар бір мәндес ретінде «қылмыстық қол сұғушылық» ұғымы да жиі қолданылады. Бұл кездейсоқ емес адамның белгілі бір жүріс-тұрысы бір нәрсеге қол сұққандықтан ғана қылмыстық ретінде танылады, қоғамдық қатынастарға залал келтіреді немесе залал келтіру қауіпін тудырады.

Қылмыстың субъектісі әрбір қол сұғушылықтың жасалуындағы ажырамас элементі болып табылады. Сонымен қатар кез-келген қоғамдық қатынастар емес, тек әрекет ететін қылмыстық заңмен қорғалатын қоғамдық қатынастар ғана қылмыс объектісі ретінде бағаланады. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 2 бабында оның міндеттері: адам мен азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін, меншікті, ұйымдардың құқықтарын мен заңды мүдделерін, қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті, қоршаған ортаны, Қазақстан Республикасының конституциялық құрлысы мен аумақтық тұтастағын, қоғам мен мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін қылмыстық қол сұғушылықпен қорғау, бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігін қорғау болып табылатындығы бекітілген. Қылмыстық қол сұғушылықтың объектісін дұрыс түсінудің үлкен практикалық маңызы бар. Ол қылмыстық әрекеттерді қылмыстық емес әрекеттерден ажыратуға мүмкіндік жасайды, себебі қылмыстық-құқылық қорғаудың объектісі болып барынша маңызды қоғамдық қатынастар танылады.

Қылмысты объектісі бойынша саралауды әңгіме етуден бұрын және саралау процессінің өзіне өтудің алдында тек төмендегі жағдайлардың орындалысының барысында ғана жетістіктерге қол жеткізу мүмкін екендігін ескеру қажет:

а) жасалған қоғамдық қауіпті әрекеттің фактілік мән-жайлары, қылмыстың жалпы құрамының төрт элементі объект, объективтік жағы, субъект, субъективтік жағы бойынша жүйеленеді және топтасырылады яғни аталған құрам, нақты қылмыстық құрамдарды танудың, олардың мазмұнын ашу үшін теоретикалық негіз қызметін атқарады;

ә) жасалған іс-әрекетпен барынша ұқсас болып табылатын нақты құрамның заңды белгілері ҚР Қылмыстық кодексі Ерекше бөлімінің баптары да аталған төрт элемент бойынша жіктеледі.

Тек логикалық заңдарын, оның категорияларын және тәсілдерін пайдалана отырып жүзеге асыру және дұрыс жасау мүмкін болады, себебі қылмысты саралау адамның ой еңбегінің, күрделі танымдық процесстің ой қорытудың жемісі болып табылады.

Қылмыстық заңнама өзінің нормаларымен қоғамдық қатынастарды қылмыстық қол сұғушылықтардан қорғайды. Кез-келген қылмыс қоғамдық қатынастарға қол сұққандықтан қоғамға тұтастай қауіп төндіреді. Сонымен қатар қоғамдық қатынастар дегеніміз адамдар арасындағы қатынастар және адам аталған қатынастардың қатысушысы болып табылады. Сондықтан адамның жеке басына, меншікке, қоршаған ортаға қол сұға отырып қылмыскер осы құндылықтармен байланысты қоғамдық қатынастарға да қол сұғады. Қылмыстық құқықтың көптеген теоретиктерінің пікірінше қол сұққаны үшін ҚК-те жауапкершілік қарастырылаған қоғамдық қатынастар қылмыстың объектісі болып табылады.

Басқаша айтқанда қылмыскер неге қол сұқса, не нәрсе қылмыстық заңмен қорғалса неге залал келсе немесе залал келуі мүмкін болса қылмыс объектісі дегеніміз сол болады. А.Н. Трайниннің айтуынша: «Еш нәрсеге қол сұқпайтын қылмыстың табиғатта болуы мүмкін емес». Бұл аксиома – дәлелдеуді қажет етпейтін айқын шындық.

Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңына сәйкес: «Мемлекеттік міндеттерді атқаратын адамдардың, сондай-ақ соларға теңестірілген адамдардың лауазымдық өкілеттілігін және соған байланысты мүмкіндіктерін пайдалана отырып, не мүліктік пайда алу үшін олардың өз өкілеттіктерін өзгеше пайдалануы, жеке өзі немесе делдалдар арқылы заңда көзделмеген мүліктік игіліктер мен артықшылықтар алуы, сол сияқты бұл адамдарға жеке және заңды тұлғалардың аталған игіліктер мен артықшылықтарды құқыққа қарсы беруі арқылы оларды сатып алуы сыбайлас жемқорлық деп ұғынылады» [2].

Сыбайлас жемқорлық – бұл екі жақ арасындағы «мәміле» деп тұжырымдауға болады, оның бірі – өз лауазымдық өкілеттігін заңға қарсы пайдаланатын мемлекеттік немесе жеке қызметте жұмыс істейтін тұлға, екіншісі – мемлекеттік немесе жеке құрылымды өз басының пайдасы, яғни материалдық жағдайын көтеру, артықшылық алу, заңда көзделген жауапкершіліктен таю тағы үшін пайдаланатын адам. Осындай құбылыс екі жолмен жүзеге асырылуы мүмкін:

1. Мемлекеттік қызметшінің өзі алдына келген адамды пара, сыйақы беруге мәжбүрлейді.

2. Белгілі бір адам, бұл ұйымдасқан қылмыс өкілі болуы мүмкін, мемлекеттік қызметшіге көп жағдайда психологиялық қысым көрсетіп, оны «сатып алу» мақсатында пара, сыйақы алуға итермелейді [4].

Мыңжылдықтар тоғысындағы тарихы тереңнен бастау алатын сыбайлас жемқорлық бүгінде бүкіл әлем қоғамдастығына қауіп төндіріп отырғаны мәлім. Өз кезегінде Қазақстан тәуелсіздік алған кезден бастап сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті мемлекеттің бірінші кезектегі міндеті етіп қойып, мәселені күн тәртібіне жиі шығаратын болды. Кеңестік кезеңнен кейінгі кеңістікте сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте іс-қимыл жүйесін жасауда, заңнамалық база әзірлеуде еліміздің көшбасшылық жағдайды иеленіп отырғаны кездейсоқ емес. 1998 жылы Қазақстан «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» заңды бірінші болып қабылдады, онда мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиялық саясаттары белгіленді. Оның жүзеге асырылуына 10 жылдай уақыт өтті. Содан бері заңға бірнеше рет өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп, заман талабына сай күресудің жаңа жолдары қарастырылды. Алайда осы заңға дейін де ел Президенті сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске қатысты бірқатар нормативтік актілерге қол қойған. Сыбайлас жемқорлыққа және ұйымдасқан қылмысқа қарсы күреске арналған бірқатар жарлықтар бұл бағыттағы жұмыс сабақтастықта, өскелең түрде жүріп жатқандығына дәлел. Сөйтіп, 1992 жылғы 17 наурызда Қазақстан Республикасы Президентінің «Сыбайлас жемқорлыққа және ұйымдасқан қылмысқа қарсы күресті күшейту жөніндегі іс-шаралар туралы» Жарлығы қабылданып, сыбайлас жемқорлыққа және ұйымдасқан қылмысқа қарсы күрестің ұйымдастырушылық және өзге де алғышарттарын қалыптастырды. Осындай қылмысқа ықпал ету шаралары айқындалды, оның ішінде тәртіптік, мүліктік және әкімшілік сипаттағы қылмыстың алдын алу шаралары. Жарлықта республикамызда қылмыстық кәсібиліктің нығайып, ұйымдасқан сипатқа ие болып келе жатқандығы, баяндалады. Осы Жарлықтан кейін мынадай қаулылар қабылданды: 1992 жылғы 4 желтоқсандағы «Мемлекеттік басқару органдарындағы лауазымды тұлғалардың тәртіп, қоғамдық тәртіп және қауіпсіздік ахуалы үшін жауаптылығын арттыру туралы» қаулы, 1994 жылғы 11 ақпандағы «Қылмысқа қарсы күресті күшейту туралы» қаулы, сондай-ақ 1994 жылғы 9 маусымдағы «Зандылық пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету бойынша қосымша шаралар туралы» қаулы және тағы басқа осы құжаттардың барлығында парақорлық пен сыбайлас жемқорлық қоғамның, мемлекеттің мүдделеріне қайшы келетіндігінен, Қазақстан Республикасы Конституциясының негізгі қағидаттарымен сыйыспайтындығы туралы және ерекше аталып өтіледі.

Қазақстан Республикасы Президентінің 1997 жылғы 5 қарашадағы «Ұлттық қауіпсіздікті нығайту, сыбайлас жемқорлыққа және ұйымдасқан қылмысқа қарсы күресті одан әрі күшейту жөніндегі іс-шаралар туралы» Жарлығы ұлттық қауіпсіздік органдарына, дәстүрлі міндеттерін шешуімен қатар, сыбайлас жемқорлық жолына түскен жоғары қызметтегі шенеуніктерге, әскери қызметкерлерге, прокурорларға, құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне, арнаулы қызмет пен судьяларға, сондай-ақ контрабанда және есірткі бизнесіне қарсы күреске барлық күштерін жұмылдыруды міндеттеді. Ел басшылығының сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске бет алысы батыл әрі дәйекті екенін атап өту қажет. Сөйтіп, 1998 жылғы 11 шілдеде Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан халқына сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселесіне арналған Үндеу жолдады. Елбасының осы Үндеуі 1998 жылғы 2 шілдедегі «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» заң қабылданғаннан кейін бұқаралық ақпарат құралдарында

жарияланды және біздіңше, Үндеу аталған заңның кіріспесі ретінде қабылдануы тиіс. Аталған заңның негізіне БҰҰ және ТМД-ның Парламентаралық ассамблеясының аясындағы халықаралық ұйымдар әзірлеген модельді актілер алынған. Заңның мақсаттары: Қазақстанның 2030 жылға дейінгі даму стратегиясының негізгі ережелерін жүзеге асыру; ел азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын, қоғамдық мүдделерді қорғау. Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету; сыбайлас жемқорлыққа байланысты құқық бұзушылықтың алдын алу, анықтау, олардың жолын кесу және қылмысты ашу, олардың зардаптарын жою және кінәлілерді жауапқа тарту арқылы мемлекеттік органдардың, мемлекеттік міндеттерді атқарытын лауазымды және өзге де тұлғалардың, сондай-ақ оларға теңестірілген адамдардың тиімді қызметін қамтамасыз ету.

Республиканың заңнамасында осы заңда алғаш рет сыбайлас жемқорлық пен құқық бұзушылыққа заңдық ұғым ретінде анықтама беріледі, олардың субъектілері айқындалады. Заңда сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің негізгі бағыттары тұжырымдалған, олардың ең бастысы Қазақстан Республикасы Конституциясы 39-бабының 1-тармағына сәйкес мемлекеттік міндеттерді атқаруға уәкілдік берілген лауазымды адамдардың, сондай-ақ оларға теңестірілген адамдардың құқықтары мен бостандықтарын шектеуге жол бермеушілік болып танылады [1].

Заңды орындау үшін Қазақстан Республикасы Президентінің 1998 жылғы 7 желтоқсандағы Жарлығымен 1999 – 2000 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің алғашқы мемлекеттік бағдарламасы бекітілген.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 20 шілдедегі №1015 қаулысымен Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрудың әлеуметтік-экономикалық және қаржылық шараларын жүзеге асыру бойынша Үкімет іс-қимылының бағдарламасы бекітілген.

2006-2010 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің мемлекеттік бағдарламасында (үшінші бағдарлама) сыбайлас жемқорлық әлеуметтік-экономикалық даму, нарықтық экономикаға көшу, инвестициялар тарту процестерін тежейді, демократиялық мемлекеттің саяси және қоғамдық институттарына жағымсыз әсер етіп, еліміздің болашақта дамуына қауіп төндіретіні айтылған [6].

Қазақстан Республикасының Президенті Қазақстан халқына 2006 жылғы 1 наурыздағы жолдауында мемлекеттік саясаттың басымдықтарының бірі ретінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес белгіленді. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы Президентінің 2005 жылғы 14 сәуірдегі «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалардың қызметіндегі тәртіпті нығайту бойынша шаралар туралы» Жарлығы жүзеге асырылуда. Осы Жарлықты орындау үшін әкімдердің, мемлекеттік органдар қызметкерлерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы заңнамалықты бұзғаны үшін жауаптылықты арттыру бойынша шаралар қолданылуда [11].

Елбасы Президент Әкімшілігі, Үкімет, Парламент өкілдерінің, облыс және Нұр-Сұлтан мен Алматы қалалары әкімдерінің, құқық қорғау және бақылау органдары басшыларының қатысуымен өткізетін кеңестерде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселесін талқылау еліміздің саяси өмірінің нормасына айналды. Сан алуан түрде көрініс беретін сыбайлас жемқорлықтың басты ерекшеліктері ескеріле отырып, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі заңнаманың іс жүзінде жыл сайын жетілдіріліп жатқанына көзіміз жетіп отыр. Мемлекет басшысының «Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру – мемлекеттік саясаттың басты мақсаты» атты 2008 жылғы 6 ақпандағы Қазақстан халқына Жолдауы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресгі мемлекеттік саясатқа жаңа серпін берді. Президент жолдауында сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды жүзеге асыруға орай және әкімшілік реформаның мақсаттарынан туындайтын мемлекеттік басқару жүйесін оңтайландыру міндеттері қойылған.

Қазақстанның тұңғыш Президенті, Елбасы Н.Ә. Назарбаев Қазақстанның әлемнің ең бәсекеге қабілетті 50 елінің қатарына ену бағдарламаларын ұсынды, онда сыбайлас жемқорлықпен күрестің жалпы ұлттық бағдарламаларын дәйекті түрде жүзеге асыру күрестігіне баса назар.

Елбасы жанында консультативті-кеңестік орган – Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес және мемлекеттік қызметшілердің қызметтік этикасын сақтау мәселелері жөніндегі комиссия құрылып, жұмыс жүргізуде. Осы орган өзін тек талдау органы ғана емес, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселесі бойынша нақты істер атқаратын орган ретінде де орнықтырды. Сонымен бірге 2004 жылы Экономикалық және сыбайлас жемқорлық қылмысқа қарсы күрес жөніндегі агенттік (қаржы полициясы) құрылған. Осы органның жұмысы экономикалық және сыбайлас жемқорлық қылмыстың себептерін анықтауға, осындай құбылысты туғызатын жағдайлардың жолын кесуге бағытталған. Қазақстан Республикасы Президентінің 2005 жылығы 25 ақпандағы «Қазақстан Республикасы Экономикалық қылмысқа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агентігін (қаржы полициясы) қайта ұйымдастыру туралы» Жарлығы қабылданып, агенттіктің Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік орган етіп қайта құру жолымен қайта ұйымдастыруын жүктеді.

Жүргізілген зерттеу Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарында жемқорлыққа қарсы саясатты жетілдіру үшін, адамның жеке басына, оның құқықтары мен заңды мүдделеріне төніп тұрған жемқорлықпен күресу салаларында, сондай-ақ экономикалық, құқықтық және қоғамдық қауіпсіздік салаларында жағдайларды саралауға; туралы ұсыныстар жасауға баса назар аудару қажет екендігін көрсетеді. Сөйтіп, қорыта келе айтатынымыз, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласында мемлекет жүргізген жүйелі және дәйекті саясаттың арқасында бірсыпыра оң нәтижелерге қол жеткізілгені байқалып отыр. Қоғамның барлық күш-жігерін біріктіріп, сыбайлас жемқорлықты тоқтатудың барлық амалдарын қолдану арқылы ғана қарсы тұруға болады. Сыбайлас жемқорлықпен күресу барлық Қазақстан Республикасы азаматтарының азаматтық борышы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. 1995 жылғы 30 тамызда қабылданған . – Алматы: Жеті жарғы. – 100 бет.
2. Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» 2015 ж. 18 қарашадағы Заңы.
3. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі, 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226-V ҚРЗ.
4. Ағыбаев А.Н Ответственность должностных лиц за служебные преступления. – Алматы: Жеті жарғы, 1997. – С. 179.
5. Максимов С.В. Коррупция. Закон. Ответственность. – М., 2000. – С. 44.
6. Қазақстан Республикасы Президентінің «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің 2006-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы» 2005 ж. 23 желтоқсандағы № 1686 Жарлығы // Егемен Қазақстан. – 2005 ж. 30 желтоқсандағы № 292-295.
7. Кузнецова Н.Ф. Проблемы криминалистической детерминации. – М.: МГУ, 2006. – 381 с.
8. Долгова А.И. Социально-психологические аспекты преступления. – М., 2002. – 316 с.
9. Лебедев С.Я. Традиции, обычай и преступность. -М.; 2005. 267 с.
10. Волженкин В.В. Правовая культура и преступное поведение. – Красноярск, 2008. – 220 с.
11. Қазақстан Республикасы Президентінің «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті күшейту, мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдар қызметіндегі тәртіп пен реттелікті нығайту жөніндегі шаралар туралы» 2005 ж. 14 сәуірдегі № 1550 Жарлығы // Казахстанская правда. – 2007 ж. 15 сәуірдегі № 87 – 88.

НЕГАТИВНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ВОПРОСОВ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Байкова Екатерина Александровна